

COP22'den Notlar

Kayıhan Pala¹

COP22, gözlemcilere açık ana oturumlarda tartışmaların bilimsel bilgi, ölçümler, kestirimler ve kapsamlı modellemeler üzerinden yürütülmesi tatmin edici bulundu. Örneğin, Dünya Meteoroloji Örgütü'nün (WMO) yeryüzü sıcaklığı, sera gazları, okyanus yüzey sularındaki ısınma, deniz seviyesi yüksekliği ve aşırı hava olayları gibi göstergeleri yıllar içerisindeki değişimleriyle birlikte gösteren sunumu; iklim değişikliği ve küresel ısınma hakkındaki mevcut durumu açık olarak ortaya koydu.

Ancak durum saptamadaki başarıyı, küresel ısınmayı önlemek amacıyla atılması gereken adımlar ve bu konuda ülkelerin sorumlulukları konusunda görmek zordu. Bununla birlikte, yalnızca resmi temsilcilere açık olan oturumlarda bu konuda neler konuşulduğu henüz kamuoyuna açıklanmış değil.

Küresel ısınma temel olarak bir "Halk sağlığı" sorunu olduğu halde, COP22'nin programında sağlığa ayrılan oturumlar son derece sınırlı ve biraz da "sorunlu" olarak değerlendirildi. Küresel ısınmanın yol açacağı göç ve sağlık etkisi oturumunun konuşmacılarından birisinin büyük bir ilaç şirketinin yöneticisi olması bu konuda göze çarpan sorunlardan yalnızca birisiydi.

Aslında endüstrinin COP22 'deki etkisi sağlıkla ilgili oturumlarla da sınırlı değil gibi görünüyor. Konferansın tercih ettiği dil ve iletişim kurma biçiminde bile endüstrinin etkisi yoğun olarak hissediliyor. Örneğin küresel ısınma ve eylem planı önerileri ağırlıklı olarak "Karbon bütçesi" ve "Karbon piyasası" üzerinden tartışılmaya zorlanıyor. Bu yaklaşıma değişik oturumlarda şirketlerin doğrudan kendi adlarıyla yaptıkları sunumları da eklemek gerek.

Konferansta, özellikle hükümet dışı örgütler tarafından düzenlenen oturumlarda, toplumda farkındalık yaratmak ve harekete geçirmek için sivil toplum örgütlerine çok fazla vurgu yapıldı. Bu vurgudaki fazlalık, politik karar vericilerin önemini göz ardı edebilir. Nitekim Trump'ın ABD Başkanı seçildiğinin anlaşılmasının hemen ardından birçok katılımcı ABD'nin çevre politikasının değişebileceği kaygısını dile getirdi. Elbette sağlık politikası ile birlikte. ABD'den gelen bazı katılımcılar Trump ile birlikte ABD'de siyahları, kadınları, göçmenleri ve Müslümanları zor günlerin beklediğini öngörüyorlar.

---

¹ Prof.Dr., Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Şirketlerin etkisi, kök neden analizi yapılmaksızın yürütülen eylem planı tartışmalarında da kendini gösteriyor. Birçok konuşmacı, konuşması sırasında küresel ısınmaya etkisi bağlamında sanayi devrimini dile getirmesine karşın, hiçbir konuşmacının kapitalizm ya da kar maksimizasyonu kavramlarını dile getirmemesi, akıllara şu soruyu getiriyor: Asıl nedeni görmezden gelerek soruna nasıl çözüm bulacağız?

Konferansta çelişkiler de dikkat çekici. İsveç 2040'a kadar fosil yakıtlardan tümüyle kurtulmayı planladığını açıklarken, ne ABD ne Çin ne de Hindistan örneğin her hangi bir somut plan açıklamıyor.

Türkiye Konferansın ilk gününde, sera gazlarını azaltmaya yönelik her hangi bir eylem planı açıklamamış olmasına karşın, sera gazlarının azaltılmasına yönelik etkinlikler için kullanılması planlanan yeşil fondan kaynak istediği için hem günün konusu oldu hem de çevreci örgütler tarafından "Günün fosili" ödülünü almaya değer bulundu (!).

Türkiye'nin ağırlıklı olarak fosil yakıtlara dayanan enerji politikası üç gün boyunca TTBB tarafından çeşitli oturumlarda ve aralarda katılımcılarla paylaşıldı. Türkiye'de 80'nin üzerinde yeni kömürlü termik santral yapılmasının planlanması ve bunların hükümetler tarafından özellikle teşviklerle desteklenmesi hayretle karşılandı.

Konferansta bu yıl Türkiye oldukça geniş bir stand alanı oluşturmuş ve bu alanın bir bölümünü de küçük bir açık toplantı salonu biçiminde düzenlemişti. Stand ziyaretleri sırasında geçen yıl COP21'de olduğu gibi, bu yıl da Sağlık Bakanlığı temsilcileriyle karşılaşılabilmesi dikkat çekti. Oysa COP22'deki birçok sunumda da açıkça görüldüğü gibi, Türkiye küresel ısınmadan en çok etkilenecek ülkeler arasında ön sıralarda yer alıyor.

Dünyanın birçok yerinde hekimler iklim değişikliğine karşı etkin bir mücadele yürütüyorlar. HEAL (Sağlık ve Çevre Birliği) tarafından 11 Kasım'da yapılan iklim değişikliğine karşı hekimlerin içerisinde yer aldığı mücadelelere ilişkin sunumda, dünyadan örnekler verilirken Bursa Tabip Odası tarafından DOSAB kömürlü termik santrale karşı yürütülen mücadele ilk sırada Konferans katılımcılarıyla paylaşıldı.

COP22'deki birçok oturumda iklim değişikliğinin eğer önlem alınmazsa büyük çaplı göç dalgalarına yol açabileceği öngörüldü; tahminlere göre 21.yüzyılın ilk yarısından sonra dünya nüfusunun üçte birinden fazlası yer değiştirmek zorunda kalabilir. İklim değişikliğinin yol açabileceği göç, sağlık etkisi bakımından ağırlıklı olarak "hastalık" ve "tedavi" üzerinden tartışılıyor; bir de göçle gidilen ülkenin sağlık sistemine etkisi ve getirebileceği ekonomik yük üzerinden. Barınma, beslenme, eğitim, toplumsal cinsiyet, istihdam, sosyal koruma, sosyal güvenlik ve temel sağlık hizmetlerine erişim gibi sağlığın sosyal belirleyicileri açısından karşılaşılabilecek sorunların göz ardı ediliyor olması dikkat çekiyor. Sağlık oturumlarındaki sunumlarda bile genel olarak sağlığın sosyal belirleyicilerine değinilmemesi önemli bir sorun

olarak görünüyor. Ayrıca, halen çatışmalar ve savaşlar nedeniyle yerlerinden edilmiş ve göçe zorlanmış milyonlarca insandan hiç söz edilmemesi de dikkat çekici.

Bütün bunlara rağmen, kapitalizmin bu vahşi çağında COP22 dünyada hayatın geleceğine ilişkin eylem planlarının tartışılabileceği önemli bir zemin sunuyor. Bu zeminin işlevi elbette büyük ölçüde "Sürdürülebilir kalkınma" yerine "Sürdürülebilir hayat" yaklaşımının benimsenmesine bağlı.